

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ЗВАНИЧНИ ЛИСТ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКЕ

Год. XVIII.

НЕДЕЉА 5. МАРТА 1900.

Број 11.

ИЗЛАЗЕ НЕДЕЉНО ЈЕДАН-ПУТ

ПРЕТПЛАТУ ВАЉА СЛАТИ УПУТНИЦОМ НА ОПШТИНСКИ СУД
А СВЕ КОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ НА УРЕДНИКА

ЦЕНА:

За Србију на годину 6 динара
на пола године 3 „
За стране земље на годину 9 „

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ ПРИМАЈУ СЕ

РАД ОДБОРА ОПШТИНСКОГ

РЕДОВНИ САСТАНАК

3. Фебруара 1900 год.

Председавао председник општине г. Ант. Пантовић; присуствовали чланови суда, г.г. Стеван Ивковић и Коста Симић; одборника били: г.г. Д-р Вој. М. Суботић, млађи, Миленко Стефановић, Н. Петровић, И. Козлић, Петар Новаковић, Мих. Јовановић, Спасо Илић, Сима Николић, Мита Петровић, Јован Илић, М. Клидић, Д. Тадић, Јанаћ М. Јанковић, Коста Др. Ризвић, Ђ. Соколовић, К. П. Јазаревић, Зах. К. З. Поповић, Петар И. Јовановић, Н. Спасић, Михаило Михаиловић, М. Ј. Божић, Трифун Ђорђевић, Стојан Пајкић, Давид Були, Ђока Тошић, Атанасије Петровић, Ђорђе Митић, Мијалко Миловановић, М. Савчић.

(СВРШЕТАК)

XVI

Председник општине извештава одбор, да је на дневном реду тражење кварта цалилудског, да суд општински да реч: признаје ли право својине Сими Ђ. Поповићу, вишем контролору мин. војног и Данилу Романовићу оvd. трг. на извесну покретност, која је као својина Михаила Лозанића, а не Милана Симића, као што је у дневном реду погрешно стављено, — узета у попис по забрани одобреној решењем првост. суда за вар. Београд од 10. Новембра 1899. год. № 24152, а по тражењу Главне Контроле, за обезбеду 7885,05 дин. нађеног недостатка трошаринској управи, на покретност Милана Симића, бив. управника, и Мих. Лозанића, бившег благајника општ. трошарине.

Да је општ. правозаступник изјавио мишљење, да појављени господари пописане покрет-

ности до данас нису ничим доказали, да су пописане ствари, које су означене као својина Михаила Лозанића, њихова својина и даим с тога не треба признати право које полажу, док то не би законим путем доказали.

По саслушању тога одбор је решио,

да општински суд изјави, да не признаје право својине појављеним господарима Сими Ђ. Поповићу, вишем контролору мин. војног и Данилу Романовићу, оvd. трг. на пописану покретност, по забрани одобреној решењем првост. суда за варош Београд од 10. Новембра 1899. г. № 24152 на покретност Милана Симића бив. управника и Михаила Лозанића, бив. благајника општ. трошарине, а за обезбеду 7885,05 дин. нађеног мањка у Управи општинске трошарине, а која се покретност означаје за својину Михаила Лозанића, док то судским путем не докажу.

XVII

По прочитању решења општ. суда АБр. 222, — одбор је решио,

одобрава се ово решење општ. суда, а на име, да се вредност набављеног рама за велику слику Његовог Величанства Краља Александра I. у две стотине дин.

исплати у овој години из буџет. партије на ванредне и непредвиђене расходе.

XVIII

Председник извештава одбор, да је општина београдска учинила Српском Друштву Црвенога Крста у прошлој години извесну новчану помоћ ради успешнијег постизавања његових добротворних намера, па предлаже, да то и у овој години учини.

По саслушању овога, одбор је једногласно решио,

да се Српском друштву Црвенога Крста и ове године учини поклон у две хиљаде и пет стотина динара, која сума да се исплати из трошаринских прихода, за ову годину. Да се за ово решење изиште надлежно одобрење.

XIX

Председник извештава одбор, да је општински суд решењем својим од 18. окт. 1899 АБр. 8994 решио да се пок. Мих. Богићевић, бивши председник београд. општине, упише за члана добротвора друштва „Краљ Дечански“ са улогом од пет стотина динара. Да је одбор општински у седници својој од 21. Октобра 1899. г. решењем АБр. 8900, одобрио ово решење општ. суда с тим, да се овај улог од пет стотина динара исплати друштву из буџетске партије на непредвиђене потребе за 1899 год.

ТРГОВИНСКИ ЦЕНТРИ И ДРУМОВИ

по

СРПСКОЈ ЗЕМЉИ

НАПИСАО

КОСТА Н. КОСТИЋ

(НАСТАВАК)

Приштина. (Успом. и пут. Prestina, Priscina, Priscetina; Приштина; т. Пиристини).¹⁾ Приштина се већ 1322. г. помиње као град.²⁾ У XIV. и XV. в. у Приштини је била повећа дубровачка колонија. Дубровчани су узимали под закуп приштинску царину с целом царинском облашћу.³⁾ Краљ Стеван Дечански, цар Душан, а доцније Бранковићи и Гребелановићи бавили се и писали повеље у Приштини. Вуку Бранковићу Приштина је била престоница. Дубровачки посланици, враћајући се са двора

кнеза Лазара у Крушевцу, свраћали су у Приштину, да и са Вуком закључе трговинске уговоре.¹⁾

И у XVI. в. Приштина је било трговинско место, Петанчићу (1522. г.) Приштина је „место некада веома омиљено мизиским (српским) господарима, најбогатије село у Лабу.“²⁾ Курипешчићу (1530. г.) Приштина је варош.³⁾ И у другој пол. XVI. в., по Комуловићу (1584. г.) у Приштини се налазила дубровачка колонија.⁴⁾ У XVII. в. Приштина је била још знатнија варош. Ар. Петар убраја Приштину у ред најглавнијих места призренског епископата (1655. г.).⁵⁾ У Приштини беше столица надзорника оближњих мајдана.⁶⁾ Дубровачка колонија бројала је на 20 кућа.⁷⁾ Д-р Браун (1669. г.), на повратку своме из Скопља кроз Качаник, бележи за Приштину да је добра варош. У Приштини је онда владала куга и Браун похита у Куршумлију из епидемичне ва-

роши.¹⁾ — Пространије и драгоценије податке о Приштини у XVII. пружа нам релација познатог Петра Богданића (1685. г.). Богданићу је Приштина „отворено место“ са 3.000 кућа од прилике и доста живо трговинско место. Имала је односа са Скопљем, један дан удаљеним. Косовски валија становаше у Приштини, да би избегао трошкове и руднике надгледао.²⁾

И у прошлом веку Приштина је остала као трговинско и политичко место. Енгелов путописац спомиње је;³⁾ а Божур рачуна у њој 7—8.000 становника.⁴⁾

У почетку овога века, по извештају француског консула А. Васа (1812. г.), Приштина је имала на 8—9.000 душа. На далеко је била позната са својим панађурима у Априлу и Септембру. На врло живе панађуре долазили су трговци из свију околних места и из Солуна, Једрена, из Арбаније, Босне, Ниша; а продавала се: чоха, капе, млетачка стакларија, немачка чоха и ножеви, муселин, готове хаљине,

¹⁾ Име Приштина Бује, Rec. t. I. c. 201, доводи у везу са речи *пришт* (*tumeur*), а Хан и са речи *брежуљак* (*Beule, Hubel*). Reise c. 123.

²⁾ M. Serb. c. 563.

³⁾ Пуцић, Спом. к. II. c. 61—64. „царинс приштѣвскс сь ксам магтам које сь подь приштѣвскс царинс: приштѣвскс царинс и бири; de dohana de Pristina et dellij birj. — M. Spect. v. XXIII. c. 136.

¹⁾ M. Serb. c. 149—152., 207—209. — Пуцић, Спом. к. I. c. 5.; к. II. c. 5., 61., 62—64 — Споменик XI. c. 48., 52., 54., 65., 102.

²⁾ Rad k. XLIX. c. 127., 133—134.

³⁾ Rad k. LVI. c. 177., 179—180.

⁴⁾ Mon. Spect. v. XXIII. c. 339.

⁵⁾ Starine k. XXV. c. 189.

⁶⁾ Споменик XVIII. c. 58.

⁷⁾ Starine k. XXV. c. 196., 198.

¹⁾ Споменик IX. c. 41.

²⁾ Theiner, V. M. Sl. Merid. t. II. § 213. c. 221. Pristina non ha castello, ne vi è cinta di muraglie, ma luogo aperte di 3.000 case incirca, è assai mercantile, tiene corrispondenza con Scopia una giornata lontana. Ordinariamente qui resiede il bissà di Scopia per fuggire le spese e per assistere alle miniere и т. д.

³⁾ Engel, c. 322

⁴⁾ Voyage t. I. c. 409.

и имовном стању извесних лица, — одбор је изјавио,

да је Макса Антонијевић индустријалац доброг владања а средњега имовнога стања; да су му непознати: Тихомир Новаковић коцкар и Таса Ристић адвокатски писар.

V

Председник извештава одбор, да је на дневном реду извештај и мишљење одборске комисије за преглед и оцену молби и докумената пријављених кандидата за два општинска квартонна лекара.

По прочитању тога извештаја АБр. 1200, а после говора председника, члана суда г. Стевана Ивковића и одборника: г.г. Милутина Ј. Божића, Косте Др. Ризнића, Манојла Климидиса, Николе Спасића и Миленка Стефановића, одбор је (са 21 против 15 гласова) решио,

да се овај извештај и мишљење комисије не прими већ да се гласањем изберу двојица од пријављених кандидата за кварталне општинске лекаре, а даље по закону поступи.

VI

Пошто је одбор решио да се не прими извештај и мишљење комисије за преглед и оцену молби и поднетих докумената пријављених кандидата за општинске кварталне лекаре, већ да се гласањем изберу од пријављених кандидата двојица, председник позива одбор, да из своје средине избере два одборника ради прикупљања и контролисања гласова.

Пошто је одбор изабрао за прикупљање и контролисање гласова одборнике: г.г. Никола Спасића и Мих. Михаиловића, приступљено је поименичном гласању и по свршеном гласању и пребројаним гласовима председник је објавио да су за општинске кварталне лекаре добили и то:

Д-р Војислав Кујунџић санитарски поручик двадесет и осам гласова;

Д-р Иван Поповић б. лекар у Велесу, двадесет и два гласа;

Д-р Ђока Николић, бив. општински лекар, шеснаест гласова;

Д-р Богосав Заваџил, лекар, три гласа; и Д-р Аврам Фаркић, лекар, један глас.

Према оваквом исходу гласања, одбор је огласио,

столицу илирском архијепископу овај град, као највећи међу градовима ове земље.¹⁾

У XI. в. (1073. г.) помиње се да Мадари пустошећи допиру до Скопља.²⁾ У XII. в., док још не беше ослобођено и присаједињено Србији, овај српски град беше на великом гласу. За њ је знао чак и Едризи, који бележи, да се од *Болога* (Полога) за дан хода налази знатан град *Искафија* (Скопље). Г. 1204. спомиње се скопљански владика Марин.³⁾ Г. 1318. спомиње се *castrum Scorpa*.⁴⁾

Скопље при крају XIII. в. под краљем Милутином дефинитивно би ослобођено и у брзо постаде једним од најзнатнијих српских градова и тргова. У XIV. в. оно се једначило и са самом царском престоницом. Оно је било цару Душану друга престоница. У њему се редиговаху и ствараху српски закони. Цар га Душан назива „слакњин и чџстњин градъ Скопние царьскни.“⁵⁾ Из тога су времена стари српски новци са натписом Скопље.⁶⁾

Турци, заузевши Скопље, колонизоваше га турским елементом. У XV. и XVI. в.

да су за општинске кварталне лекаре изабрати: Д-р Војислав Кујунџић, санитарски поручик и Д-р Иван Поповић, бив. лекар у Велесу.

VII

Председник извештава одбор, да је на дневном реду регулација „Грантовца.“

По прочитању акта Управе града Београда ГБр. 42, којим спроводи суду акт Господина Министра Грађевина, којим тражи, да општина регулише Грантовац и да му план регулације на одобрење пошље, одборник г. Милутин Божић наводи, да је прека потреба, да се пре, него се приступи извршењу регулације и парцелисања Грантовца, проучи ово питање: колико ће да кошта општину ако се Грантовац регулише, т. ј. колико ће да кошта општину уређење овога новог дела Београда, а на име: шта ће општина утроштити на канализацију, осветљење, водовод, чување и чишћење његово и сравнити са тим пошто би општина могла било путем погодбе било путем процениоца, да откупи од сопственика Грантовца, па да на њему поред подизања кавче потребне школе или цркве и т. подобно подигне један шумовити парк, који је неминовна потреба будућег Београда.

Ако се Грантовац регулише, просецају се четири нове ул. у дужини од приближних 1000 м, зашта је потребно 14.200 м² калдрме по 3 дин. свега 42.600 дин.; за канализацију утрошила би општина до 30.000 динара, за водовод 15.000 динара, за осветљење трошило би се годишње до 1000 динара што по 5% интереса рачунајући репрезентира један капитал од 20.000 дин. а на чување и чишћење улица узело би се до 5 чуварано 800 динара равно 4000 динара што рачунајући по 5% интереса репрезентира један капитал од 80.000 динара; према томе општина би морала да утроши на уређење регулисаног Грантовца суму од 187.600 динара.

Ако би се Грантовац откупио путем процене општина би могла постићи цену између 2.50 — 3 динара од једног квадратног метра, те би откупљени Грантовац коштао општину између 174.000 до 204.000 динара. Дакле управо онолико колико би општина морала да утроши на уређење регулисаног Грантовца; па кад је ово овако математички тачно доказано, онда је питање шта је по општину, по будућност Београда па и по интересе Београђана који имају своја имања у центру Београда, боље: да ли за поменућу суму да општина има четири нове улице више са модерним уређењем, или да има је-

на скопљанском се тргу могаше добити најјевтиније и најбоље српско и мађарско робље.¹⁾ На раздобљу XIV. и XV. в. у Скопљу је становао турски војвода Пашајит, који је мотрио на југословенске вазалне владатеље. Он је био наклоњен млетачким и дубровачким трговцима, Дубровчанима је опростио $\frac{1}{8}$ од царине;²⁾ а Млечићи су му давали годишње 500 дуката за предусретљивост према млетачким трговцима.³⁾

У путописима и католичким релацијама XVI. и XVII. в. Скопље се рачуна у Србију, називао се српским градом, престоницом Србије (*Metropola della Servia*). Тако на пр., и Комуловић,⁴⁾ Тосканац Ђовани Хиједроманије (1659. г.)⁵⁾ и многи други.

У XVI. и XVII. в. Скопље је било највеће и најзнатније место у унутрашњости Балканског Полуострва. У XVI. в. рачунало се да у Скопљу има на 30.000 кућа. Трговало се поглавито кожама, које

дан простор од близу 7 хектара, на коме би се могла подићи шума која би у далекој будућности учинила Београд и лепим а што је најглавније и здравим. С тога г. г. одборници, пре но што пређемо на решење овога важног питања ваља исто добро да проучимо и да га решимо онако како то интереси општине и Београда, како са финансијског тако и са материјалног гледишта захтевају.

После говора председника, чланова суда г.г. Стевана Ивковића и Косте Симића и одборника г.г. Николе Спасића, Михаила Јовановића, Јањака Јанковића, Ивана Козлића, Јована Илчића, Мите Петровића, Мих. Миловановића, Косте Др. Ризнића, Васе Николића, Миленка Стефановића, а на предлог одборника г. Димитрија Тадића, одбор је решио,

Да комисија, у коју да уђу: председник општине и одборници г.г. Иван Козлић, Милутин Божић, Никола Спасић, и Димитрије Тадић, проуче ово питање односно регулације Грантовца, и извиде шта би по општину било корисније, да ли да се ово питање реши по предлогу г. Министра грађевина, спроведеном суду, претписом Управе града Београда ГБр. 42, или да се Грантовац откупи од сопственика путем споразума или експропријације по предлогу г. Милутина Божића.

У исто време да се извести од сопственика Грантовца, по коју би најнижу цену они уступили исти општини, па по свестраном проучењу овога питања поднесе одбору извештај са мишљењем на решење.

VIII

За остале предмете стављене на дневни ред за данашњу седницу и то: извештај комисије за ревизију коморе; молба Х. Мунка за ослобођење општ. трошарине; молба Мих. Петровића рачунопрегледача за наплату трошка; саопштење процене имања Браће Тајсића; саопштење процене имања Алексе Матића; саопштење решања Управе града Београда о поништеној одборској одлуци од 5 Јануара 1899 г. АБр. 8716/98 донесеној по тражењу Мих. Јовановића због ослобођења извесног плаћања општини; тражење староца масе пок. Митрополита Михаила да им се призна извесна сума; молба топч. економије због накнаде у 600 динара; решење питања односно помоћи београдском певачком друштву;

се овде чиниле, а било је добро развијена кожарска индустрија. Кожа, восак и друге сировине односиле се преко Љеша у Италију, поглавито у Анкону и Млегке. На тргу се јављају и Јевреји, који моћно конкуришу и Млечанима и Дубровчанима. Дубровчани су трговали поглавито вином. Јевтино купљену пространу земљу засадили су виновом лозом и од те су културе имали лепе приходе. Винограде су им обрађивали од Турака купљени робови, чији је положај био повољан: Дубровчани су их држали само за обрађивање винограда а пазили, хранили и одевали их. У Скопљу се онда могло лако живети, јер је било све јевтино.¹⁾

И у XVII. в. Скопље је било многољудна трговинска варош. М. Бици (1604. г.) рачуна у Скопљу 40 000 кућа.²⁾ У Скопљу се тада, поред Јевреја, јавише и Јермени.³⁾ Скопље је тада имало леп и жив безистан; прекрасан оловом покривен каравансерај; у вароши и изван вароши лепе тргове окићене дрветима; многе џамије; водовод; улице даскама покривене; лепа шеталишта; јаку тврђаву и гласовиту сахатну кулу,

1) Hammer, Hist. Ottom. t. I. c. 193. Et que l'historien Aaschik—Pacha—Sade ...vendit a cinq esclaves a Skopi pour 500 aspres.

2) Пуцић, Спом. к. I. c. 14—15., 19., 25—27., 44.

3) Mon. Spect. v. V. c. 148., 151—162. Пашариса је Љубић изједначио са султаном Бајазитом.

4) Mon. Spect. v. XXIII. c. 339.

5) Макуш. Памят. с. 395.

1) Rad k. LXXXIV. c. 69., 71—72.; k. CXXIV. стр. 31—32. Starine k. X. c. 253—254. — M. Spect. v. XXIII. c. 339. —

2) Starine k. XX. c. 120., 125.

3) M. Spect. v. XXIII. §. 1236. c. 348—349.

1) Hahn, Reise c. 107.

2) Периодическо Списание књ. 55—56. с. 88.

3) Theiner, M. Sl. Merid. t. I. § 45. c. 29.

4) Mon. Spect. v. I. c. 299.

5) Дан. Рјечник к. III. c. 115—116.

6) S. Ljubić, Novei c. XXIV., 191.

молба Душана Огњановића за експропријацију његовог имања; одобрење кредита за исплату осветлења из ранијих година; просецање Влајковићеве улице; о кредиту на награду поштанском чиновнику који наплаћује трошарину на пошти; молба Влад. Родовића кадета за помоћ; о кредиту за исплату слика за париску изложбу; регулација Варош капије; извештај кланичке комисије; о кредиту за исплату хонорара Мих. Рувидићу; о преносу суме у 602.75 дин. са буџетске позиције бр. 34 на одржање чистоће у вароши на партију бр. 149; молба сирочади Ђорђа Првуловића за помоћ; молба дрварских трговаца са Саве због плаца; молба Свет. Влајковића за земљиште; молба И. Бајлони за спровод водовода; молба Драге Ђорђевић за дрва; о кредиту за упис општине за члана добротвора Књижевне Задруге, — одбор је решио,

Да се ови предмети ставе на дневни ре за идућу седницу.

ИЗВОД ИЗ ПРАВИЛА

о уређењу еснафа димњичарског

Члан 13.

Чишћење димњака вршиће се радним данима пре и после подне, и сваки без разлике дужан је допустити чишћење димњака.

Но ако је коме са извесних разлога не могуће допустити чишћење једнога дана, дужан је то без одлагања допустити другога дана у исто време.

Тако исто димњичар је дужан следовати на сваки позив за чишћење димњака, а нарочито за случај пожара.

Члан 16.

За чишћење димњака плаћају се ове таксе:

- а) за чишћење димњака цилиндар без разлике на спрат . . . 0.40 динара
- б) за чишћење димњака простог . . . 0.20 "
- в) " " " на два спрата 0.40 "
- г) за чишћење гвозденог шпархерда 0.40 "

- д) за чишћење зиданог шпархерда 0.40 "
- ђ) за чишћење зиданог шпархерда великог у гостионицама 1.— "
- е) за чишћење фуруна с чунковима од два метра на више . . . 0.40 "
- ж) за чишћење фуруна с чунковима до два метра 0.20 "
- з) за испаливање димњака 1.50 "
- и) за чишћење типлова на пекарницама од типла 0.20 "

Члан 17.

Таксе за чишћење димњака плаћају сопственици зграда, а за масе масени стараоци. Само у одсуству ових плаћају закупници (кирајџије).

Плаћање прописних такса обавезно је. У случају противљења, таксе ће наплатити полицијска власт без икаквог одлагања.

По наплати таксе димњичар је дужан сваком без разлике издати признаницу, у којој мора бити назначено: колико је и каквих димњака очишћено, на чијој згради, колико је наплаћено и ког је дана чишћење вршено. На полеђини признанице морају бити одштампане таксе из члана 16. правила.

Признанице морају бити снабдевене оригиналним потписом мајстора, који у дотичном релону занат упражњава.

ТАКСЕ ЗА ИЗНОШЕЊЕ ЂУБРЕТА

За квартове: Савамалски, Теразијски, Варошки и Врачарски

- 1. Од собе и кухиње или мањег дућана са собом — — — — — 0.25 д.
- 2. Од две или три собе са кухињом или већег дућана са магазином — — — — — 0.70 д.
- 3. Од четири или више соба са кухињом, од кафане са кухињом, од гостионице са кухињом без штале — — — — — 1.50 д.

За квартове: Дорћолски и Палилулски

- 1. Од собе и кухиње или мањег дућана са собом — — — — — 0.20 д.
- 2. Од две или три собе са кухињом или већег дућана са магазином — — — — — 0.60 д.
- 3. Од четири или више соба са кухињом, од кафане са кухињом, од гостионице са кухињом без штале — — — — — 1.— д.

РАЗНЕ ОПШТИНСКЕ ТАКСЕ

I. Гробарина:

Гроб за децу до десет година дин. 6 и дин одржање свега дин. 7.—.

Гроб за одрасле дин. 10 и 2 за одржање свега дин. 12.—.

Мала зидана гробница дин. 550 и 10 дин. одржање свега дин. 560.—.

Велика зидана гробница III реда дин. 983,52 и 15 дин. одржање свега дин. 998,52.

Велика зидана гробница II реда дин. 1084,32 и 15 дин. одржање свега дин. 1099,32.

Велика зидана гробница I реда дин. 2000 и 15 дин. одржање свега дин. 2015.—.

Ова такса плаћа се за гробове мале и велике за 10 година, а за гробнице за 50 година. Такса одржања плаћа се сваке године. Ко за пет година узастопце ову таксу не плати губи право на гроб, па био прост гроб или гробница. Положена такса пронађа у корист касе гробља, а гроб или гробница припада општини.

Такса одржања плаћа се потпуно, ма се гроб или гробница, у које било доба године, узео у службеност.

II. Пажњење помијара и нужника:

- а) Од кубног метра — — — — — 6.— д.
- б) Од акова — — — — — — — 0.30 д.

чијег се звона јасни звуци на далеко разлијаху по питомој зеленој околини.¹⁾ У трговинским везама стајаше са Солуном и Драчем. Различите сировине (поглавито вуна и вино) и кордован извозили се у Драч, до кога су каравани долазили за пет дана. Чамци и мале барке половљаху низ Вардар до Солуна. У близини беху богати златни и сребрни рудници а у граду се коваше новац. Налазећи се у пределу, који је изобиловао у свему, Скопље беше место, где се јевтино могло живети. Околина особито обиловаше у вину.²⁾

У XVI. и XVII. в. Скопље се сматрало као један од цивилизованијих турских места. Соранцов путописац бележи да се сви Скопљанци баве трговином сем војника и духовника, који су обично књижевници и урођени Турци.³⁾ X. Калфа бележи да су из Скопља изашли многи учени људи.⁴⁾

¹⁾ Споменик IX. с. 40—41; XVIII. с. 46.
²⁾ Theiner, Mon. Slav. Merid. t. II, § 230. с. 220. Scopia.. metropoli di Servia.... Da Selonich fin a Scopia il Vardar navigabile dalle fuste e barche piccoleScopia nella sua giurisdizione numera 1.000 case cattoliche, sono da 20.000 case Turche nella città apparta, sono 200 case greche e Serviane. Circa Scopia sono di minieri d'oro e argento, e si batteva la moneta.... V'è nel suo contorno grandissima copia de vigni, fanno esquisitissimi vini bianchi, nori e moschattelli. E distante da Durazzo da 5 giornate; e per qualche via vano le sue merci di lana e cordovani esquisiti И т. д. (Ово је један од најлепших и најпространијих старијих описа Скопља.)

³⁾ Rad k. CXXIV. с. 31.

⁴⁾ Споменик XVIII. с. 46.

Тако напредном Скопљу суђено је, ваљада, било да 1689 г. постане згариште. Тада би, по нерасудној заповести ђен. Николоминија, Скопље спаљено; пожар уништи све остатке средњовековног грађевинарства; све покри пепео и рушевине. Николоминију Скопље је напустило на Праг; имало је многе дивне цамије, лепа забавништва и овај аустријски ђенерал, који је прошао толике земље, није видео лепшег места од Скопља. Николоминије уђе у напуштену варош; покупи сву храну и што је било бољега у трговачким дућанима; нареди да се Скопље спали уз свирку музике; па се пун радости повуче у Качаник.¹⁾

У XVIII. в. Скопље се по мало подизало из згаришта и развалина. По Бркићу Скопље је 1771. г. имало у предграђу само 2.000 кућа а у граду 30.²⁾ Ако се има на уму, да су Бркићеви статистички подаци често пута преувеличани, онда се може мислити, да је Скопље и у другој пол. XVIII. в. било жалосни и сићушни остатак негдашње *Грчке Невесте*, која је у XVII. в. имала на 200.000 становника. Енгелов путописац (1792. г.) бележи само

¹⁾ Чуп. Год. к. VI. с. 155.

²⁾ Споменик X. с. 54.

као преноћиште (città d' alloggio)¹⁾ а Божур рачуна у њему 5.—6.000 становника.²⁾ Тадашња скопљанска трговина беше врло бледа слика старе скопљанске трговине. У граду се по мало справљао и извозио кордован.³⁾ Пред Скопљем се налазила једна тврђавица, за заштиту трговачких каравана, који су слабо јездили у Скопљу.⁴⁾

У сретним данима скопљанске трговине за закљон путника и трговачких каравана беше подигнут велики каравансерај (Куршумли-Хан), од кога данас постоје иза живота безистана опали зидови и стубови. На сводовима и дуваровима познају се првом или првенком бојом исписана имена дубровачких и млетачких трговаца, који су у Скопље долазили још и у прошлом веку.⁵⁾ Пре неког времена у овоме старом здању, о коме се прича да је била касарна старе српске војске, били су трговински магацини; у њему се царинила роба у Скопље унесена;⁶⁾ а данас је он вилајетска тамница и у његовим се влажним и мрачним одајама затварају Срби Скопљанци.

(Наставиће се)

¹⁾ Engel, с. 323.

²⁾ Voyage t. I. с. 207.

³⁾ Јб.

⁴⁾ Споменик X. с. 54.

⁵⁾ Hahn, Reise с. 110. — Ст. Новаковић, С Мораве на Вардар с. 60—68.

⁶⁾ Г. Јуришић, Деч. Првенац с. 112.